

Анотація

Осауленко А. О. Историко-правові аспекти становлення поглядів на мету кримінально-виконавчого законодавства України. – Стаття.

У статті досліджено історико-правові аспекти становлення поглядів на мету кримінально-виконавчого законодавства України, проаналізовано відповідні наукові підходи та їх втілення в нормативно-правових актах за останні 60 років. У контексті досліджуваних проблем особливу увагу було приділено нормативно-правовим актам та правовій доктрині СРСР. Автор акцентує увагу на тому, що виправлення й ресоціалізація засуджених розглядаються як основні лінії законодавства про виконання кримінальних покарань і являють собою складні психолого-педагогічні й соціально-правові категорії. Як один зі складових компонентів мети кримінально-виконавчого законодавства розглядається й попередження здійснення нових злочинів засудженими й іншими особами.

Ключові слова: мета кримінально-виконавчого законодавства, покарання, виправлення, ресоціалізація, засуджений.

Аннотация

Осауленко А. А. Историко-правовые аспекты становления взглядов на цель уголовно-исполнительного законодательства Украины. – Статья.

В статье исследованы историко-правовые аспекты становления взглядов на цель уголовно-исполнительного законодательства Украины, проанализированы соответствующие научные подходы и их воплощение в нормативно-правовых актах за последние 60 лет. В контексте исследуемых проблем особое внимание было обращено на нормативно-правовые акты и правовую доктрину СССР. Автор акцентирует внимание на том, что исправление и ресоциализация осужденных рассматриваются как основные линии законодательства об исполнении уголовных наказаний и представляют собой сложные психолого-педагогические и социально-правовые категории. В качестве одного из составных компонентов цели уголовно-исполнительного законодательства рассматривается также предупреждение совершения новых преступлений осужденными и другими лицами.

Ключевые слова: цель уголовно-исполнительного законодательства, наказание, исправление, ресоциализация, осужденный.

Summary

Osaulenko A. A. Historical and legal aspects regarding formation of views on the purpose of penal criminal legislation in Ukraine. – Article.

In the article the historical and legal aspects of the formation of views on the purpose of penal criminal legislation of Ukraine are explored, relevant scientific approaches and their reflection in the legal acts in the last 60 years are analyzed. In the context of investigated problems special attention was paid to the legal acts and legal doctrine of the USSR. The author emphasizes the convict emendation and resocialization are considered as the main law guidelines for implementation of criminal penalties and represent the complex psychological, educational, social and legal categories. As one of the components of the goal of penal criminal legislation is prevention of new crimes by convicts and others.

Key words: purpose of penal criminal legislation, judgment, emendation, resocialization, convict.

УДК 355.357(477)

О. О. Гуцин

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА В ОПЕРАЦІЯХ ІЗ ПІДТРИМАННЯ МИРУ ТА БЕЗПЕКИ

Постановка проблеми. Міжнародне співтовариство за останню чверть ХХ – початок ХХІ ст. зіткнулося з кардинальними змінами в структурі збройної боротьби. Внутрішні конфлікти, збройні конфлікти, що носять змішаний характер (інтернаціоналізовані збройні конфлікти), гібридні війни фактично витіснили з міжнародних відносин класичні збройні конфлікти міжнародного характеру. Така тенденція ді-

метрально протилежна ситуації, що склалася навколо міжнародно-правового регулювання в цій сфері. Обсяг нормативного матеріалу, що регулює поведінку сторін, які воюють, у конфліктах нового покоління, незрівнянно малий порівняно з кількістю норм гуманітарного права, що застосовуються в міжнародних збройних конфліктах.

У сучасних умовах операції з підтримки миру та безпеки (далі – ОПМ) стали більш численними, різноманітними й водночас особливо складними. На відміну від класичних ОПМ, де застосування сили обмежувалося випадками самооборони, нині персонал ООН нерідко вдається до використання зброї також в інших цілях, наприклад для подолання спроб перешкодити виконанню їх мандата. Отже, на практиці виникає безліч не вирішених досі питань щодо застосування норм гуманітарного права під час проведення ОПМ, зокрема таких: чи застосовні норми міжнародного гуманітарного права (далі – МГП) до ОПМ; із якого моменту необхідно їх дотримуватися та в якому обсязі; чи сумісний статус військовослужбовця сил ООН зі статусами комбатанта й військовополоненого тощо. Ні джерела міжнародного гуманітарного права, ні документи ООН, ні практика міжнародних судових органів не дають однозначних відповідей на ці питання.

Стан наукового дослідження. У 60–80-х рр. ХХ ст. дослідження загальних проблем проведення миротворчих операцій ООН, розглядаючи тогочасний стан проблеми, розпочали такі радянські правники-міжнародники, як Е. Александрова, Г. Єфімов, В. Федоров та інші.

Українські та російські фахівці в галузі міжнародного права, серед яких варто виділити В. Бруза, І. Біласа, М. Буроменського, В. Буткевича, В. Василенка, В. Гречанінова, В. Денисова, Л. Заблоцьку, І. Коропатніка, О. Крапівіна, С. Кубієвич, В. Кучинського, І. Лукашука, В. Ліпкана, М. Неліпа, О. Мережка, Г. Перепелицю, О. Потєхіна, В. Репецького, В. Ржевську, Б. Тузмухамедова, І. Тодорова, О. Чальцева, Ю. Ясносокирського, вивчали окремі питання міжнародної й регіональної безпеки, операції ООН, проблеми гуманітарної інтервенції.

Праці, у яких аналізується характер складних завдань, що постали перед ООН та іншими міжнародними організаціями наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст., а також основні напрями досліджень історичного перебігу миротворчої діяльності можна поділити таким чином: проблеми механізму операцій ООН розглядають Т. Бордачов, М. Іноземцев, Д. Мельников, В. Петровський, С. Романенко, О. Титаренко, П. Циганков; миротворчі операції в окремих регіонах, практику проведення операцій, ефективність їх реалізації досліджують К. Брутенц, В. Гаврилов, В. Гантман, Г. Герасимов, В. Дудник, Ю. Жданов, Г. Морозов, О. Торкунов, В. Яковлев та інші вчені.

Теоретичною розробкою питань, пов'язаних із проведенням миротворчих операцій, займалися такі американські та західноєвропейські правники, як Е. Андерсен, Д. Беннет, П. Гета, Ч. Грінвуд, І. Далдера, Б. Деніч, П. Діль, Дж. Кембела, А. Коффі Аннан, У. Крістофер, М. Манварінг, М. Мандельбаум, Ш. Мерфі, Л. Оппенгейм, Б. Рамхаран, М. Роуз, М. Уільямс, Дж. Фінк, Н. Фіц-Талемєнс, М. О'Хенлона, Ч. Шоу.

Однак, на нашу думку, питанню дотримання міжнародного гуманітарного права в сучасній міжнародній практиці проведення миротворчих операцій приділено мало уваги.

Тому метою статті є дослідження особливостей застосування норм міжнародного гуманітарного права в операціях із підтримки миру та безпеки. Завданням статті є аналіз проблем застосування норм міжнародного гуманітарного права в миротворчих операціях на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Статуту ООН одним із міжнародно-правових заходів з урегулювання міжнародних суперечок і збройних конфліктів є операції з підтримання миру та безпеки, які останнім часом стали часто застосовуватися й набули багатокомпонентний і поліфункціональний характер. Якщо спочатку збройні сили ООН виконували функції роз'єднання конфліктуючих сторін і контролю за припиненням вогню, не беручи безпосередньої участі в конфлікті, то сьогодні перед ними ставляться найрізноманітніші завдання, у яких застосування зброї не обмежується випадками самооборони. У таких ситуаціях сили ООН повинні не лише дотримуватися норм і принципів міжнародного гуманітарного права, а й забезпечувати за можливості їх дотримання учасниками збройного конфлікту [1, с. 4].

Відомо, що ООН тривалий час відмовлялася застосовувати норми міжнародного гуманітарного права, посилаючись на обставини юридичного, політичного та практичного характеру. Єдиним позитивним моментом можна вважати заяви ООН про дотримання «принципів і духу» Женевських конвенцій, які застосовувалися до особового складу збройних сил і повагу до них. Згодом було розроблено Типову угоду про статус сил (документ ООН А/45/594 від 9 жовтня 1990 р.), яка укладається між ООН і державами-членами, що надають особовий склад для операцій із підтримання миру, де також вказувалося на дотримання цього положення.

Починаючи з операції ООН у Кореї в 1950 р., Міжнародний комітет Червоного Хреста (далі – МКЧХ) звертав увагу міжнародної спільноти на питання дотримання МГП під час проведення миротворчих операцій. У відповідь на неодноразові зауваження МКЧХ про те, що військові контингенти, надані в розпорядження ООН, зобов'язані дотримуватися Женевських конвенцій 1949 р. та інших норм МГП, було сформульовано позицію ООН щодо застосування МГП до миротворчих операцій. Так, наголошувалося, що протягом чотирьох десятиліть після війни в Кореї майже всі миротворчі операції, за одним винятком, мали характер «консенсуальних», тобто заснованих на згоді сторони, яка приймає миротворців. Це були «мирні» операції, засновані на підставі глави VI Статуту ООН. Тому питання застосування МГП до миротворчих операцій не виникало. У 1990-ті рр. миротворчі сили все частіше стали втручатися у внутрішні збройні конфлікти, що характеризувалося високим ступенем насильства, людськими стражданнями й масовими грубими порушеннями норм міжнародного права. У такій ситуації часто доводилося вдаватися до агресивної сили в порядку самооборони, тому відмінність між операціями з підтримання миру та силовими акціями незабаром стала остаточно розмитотою.

Зважаючи на те, що до 90-х рр. ХХ ст. панувала думка наукової спільноти про те, що миротворчі сили ООН мають міжнародну легітимність, є неупередженими, об'єктивними й нейтральними, а їхній єдиний «інтерес» полягає у відновленні й підтримці міжнародного миру та безпеки, сама присутність миротворчих сил ООН у зоні військових дій, поєднана з виконанням гуманітарної чи дипломатичної місії, не обов'язково тягне застосування норм МГП.

Поряд із главою VI Статуту ООН, яка регулювала «традиційні» операції з підтримання миру, усе частіше стала застосовуватися глава VII цього документа, присвячена примусу до миру [3]. Багато операцій трансформувалося в гібридні, що включають елементи підтримки миру й примусу до миру. Водночас інші «традиційні» операції з підтримання миру «консенсуального» типу супроводжувалися операціями на основі глави VII Статуту ООН, санкціонованими Радою Безпеки для проведення під командуванням і контролем однієї з провідних держав.

МКЧХ свою думку базував на принципах МГП, які вважаються складовою частиною звичайного міжнародного права та є обов'язковими для всіх держав і збройних сил, залучених до збройного конфлікту. Враховувалося також те, що обов'язкові для всіх держав правила поведінки повинні вважатися такими й для універсальних міжнародних організацій, заснованих цими державами, хоч і з деякими змінами [4, с. 368].

У середині 1990-х рр. уже неможливо було уникнути відповіді на питання про застосування МГП до миротворчих операцій. До цього моменту значно зросло усвідомлення того, що традиційний статус ООН уже не є непорушним, а подальші суперечки про статус сил ООН як простих спостерігачів у збройних конфліктах або про приналежність ООН до Женевських конвенцій з огляду на їх загальновизнану звичайно-правову природу [6, с. 348; 7, с. 1159] припинилися.

Формально відмовляючись визнати застосовність МГП до діяльності миротворчих сил, на практиці ООН намагається посилити значення цих норм для миротворчих операцій, закріплюючи певний порядок їх реалізації. Уперше це сталося в 1993 р., коли до Угоди про статус сил (SOFA) між ООН і Республікою Руанда було включено положення, за яким ООН зобов'язалася здійснювати Місію ООН із надання допомоги в Руанді (UNAMIR) відповідно до принципів і духу положень загальних міжнародних конвенцій, застосовних до діяльності військового персоналу, тобто чотирьох Женевських конвенцій 1949 р., двох Додаткових протоколів до них 1977 р. та Конвенції про захист культурних цінностей у ситуації збройного конфлікту 1954 р. У свою чергу Уряд Руанди взяв зобов'язання поводитися з військовим персоналом ООН відповідно до принципів і духу положень спільних міжнародних конвенцій, що регулюють поведінку з військовим персоналом [8]. Однак не встигло це положення з'явитися в Угоді про статус сил, як формула «принципи і дух» уже показала свою недостатність і надмірну абстрактність, щоб бути практично застосованою щодо учасників миротворчих операцій. В операціях ООН у Сомалі й Боснії та Герцеговині, де миротворці були обмежені в можливості використання сили відповідно до мандату, на основі глави VII Статуту ООН або в порядку самооборони, питання, що стосувалися статусу сил та осіб, взятих у заручники (комбатантів чи інших затриманих), правомірного використання певних видів зброї й відмітних знаків ООН, вимагали однозначних відповідей. П. Зверев слушно зазначає: «Необхідність конкретизації широкої формули «принципи і дух» та підтвердження її застосовності до миротворчих операцій ООН стала ще більш актуальною після оприлюднення фактів зловживань повноваженнями й інших порушень МГП миротворцями в Сомалі та інших країнах» [4, с. 640].

Таким чином, актуальною стає проблема міжнародно-правового захисту персоналу ООН, задіяного в збройних конфліктах, насамперед у зв'язку зі збільшенням

кількості нападів на нього останнім часом. На початок 1994 р. загальна кількість співробітників ООН, які загинули під час виконання своїх службових обов'язків, складає більше 1 900 чоловік. Прийнята 9 грудня 1994 р. Конвенція про безпеку персоналу ООН стала реакцією світової спільноти на нагальну необхідність поліпшення захисту співробітників ООН, які виконують усе небезпечніші й складніші завдання. Положення Конвенції про безпеку персоналу ООН та норми міжнародного гуманітарного права тісно взаємопов'язані й доповнюють одне одного. Проте відсутність юридично обов'язкового документа, який визначає механізм, що регулює застосування норм гуманітарного права до збройних сил ООН, є прогалиною в сучасній міжнародно-правовій доктрині та вимагає якнайшвидшого вирішення цього питання [5].

З огляду на зазначене цікавою, на наше переконання, є позиція С. Бухміна, який стверджує: «Статус персоналу ООН із позиції міжнародного гуманітарного права залежить від характеру проведених ООН операцій, у яких він бере безпосередню участь. Зважаючи на той факт, що статус контингенту ООН остаточно не закріплений у міжнародно-правових актах, озброєний персонал ООН слід прирівнювати до комбатантів у таких випадках: 1) у період операцій із примусу до миру, заснованих Радою Безпеки на підставі глави VII Статуту ООН; 2) під час операцій із підтримання миру за умови, що застосування примусових заходів, санкціонованих Радою Безпеки, прийме довготривалий і масштабний характер. В інших ситуаціях, що виникають під час проведення операцій із підтримання миру, у тому числі в одиничних епізодах короткочасного застосування зброї, військовий персонал ООН поряд із цивільним і поліцейським контингентом слід розглядати як некомбатанта» [1, с. 5].

Подібну думку щодо статусу персоналу ООН висловлює український дослідник І. Коропатнік: «Під час проведення операцій примусового характеру, на які надана згода Радою Безпеки ООН, війська ООН, що задіяні, підпадають під дію МГП, стають законними учасниками збройного конфлікту. Легітимність такої операції визнається за безпосереднього керівництва відповідних органів ООН, що відповідають за її проведення та результати. У випадку недотримання цих положень є вірогідність переростання внутрішнього конфлікту в міжнародний та втягнення держав, що надають миротворчий персонал, у стан війни щодо іншої держави. Для військ ООН, які беруть участь у примусових операціях, необхідно визначити не лише часові межі їх застосування, а й механізм визначення результативності та легітимності діяльності військ» [9, с. 40].

Конвенційні положення були покликані доповнити систему норм міжнародного гуманітарного права, що забезпечують захист збройного контингенту ООН під час проведення операцій із підтримки й відновлення міжнародного миру та безпеки. Однак С. Бухмін слушно зауважує: «Для досягнення найбільшої ефективності Конвенції можливо передбачити внесення таких доповнень і змін: а) поширити захисний режим Конвенції на весь персонал ООН, який бере участь у миротворчих операціях; б) розширити сферу застосування Конвенції на всі операції ООН (за винятком операцій із примусу до миру відповідно до п. 2 ст. 2 Конвенції); в) виключити як одну з умов застосування Конвенції положення про необхідність оголошення Радою Безпеки або Генеральною Асамблеєю ООН про існування особливого ризику

щодо безпеки персоналу ООН; г) уточнити матеріальні сфери застосування Конвенції та міжнародного гуманітарного права, враховуючи досвід «змішаних» операцій ООН у Сомалі, Руанді, колишній Югославії» [1, с. 8].

У 1995 р. МКЧХ створює групу експертів, яким було доручено сформулювати основні положення МГП, застосовні до миротворчих операцій ООН. Запропоновані групою ключові принципи лягли в основу Бюлетеня Генерального секретаря ООН від 6 серпня 1999 р. № ST/SGB/1999/13 «Дотримання силами ООН норм міжнародного гуманітарного права» [2, с. 1656; 7, с. 133].

Бюлетень складається з 10 розділів і містить принципи, на основі яких проводиться різниця між цивільними особами й комбатантами, а також між цивільними та військовими об'єктами, визначаються засоби й методи ведення війни, правила поведіння із цивільним населенням, особами, які склали зброю, ув'язненими, способи захисту поранених, хворих, а також медичного й духовного персоналу (некомбатантів). Інструкції, що містяться в Бюлетені Генерального секретаря ООН «Дотримання силами ООН норм міжнародного гуманітарного права», можуть бути застосовані до миротворчих сил під командуванням і контролем ООН, коли вони беруть участь у збройному конфлікті як комбатанти. Вони застосовуються в миротворчих операціях, здійснюваних на основі глави VII Статуту ООН, або в так званих «операціях у цілях самооборони» на основі глави VI Статуту ООН протягом усього періоду їх участі в конфлікті. Таким чином, для застосування МГП до миротворчих операцій ООН необхідним є дотримання двох умов: наявності збройного конфлікту (незалежно від його природи) на території розгортання миротворчих сил та активної участі миротворчих сил у конфлікті (на підтримку однієї чи іншої сторони) як комбатантів (так звана перевірка методом «подвійного ключа»).

Призначений для підготовки миротворців щодо основних принципів МГП Бюлетень Генерального секретаря ООН «Дотримання силами ООН норм міжнародного гуманітарного права» став об'єктом ретельного обговорення та критичного осмислення. Багато держав піддали його критиці за те, що до нього увійшли положення, які не мали звичайно-правової природи, тим самим не зобов'язуючи держави їх дотримуватися; за невдалу спробу знайти різницю між міжнародними та внутрішніми збройними конфліктами; за судження (хоч і теоретичне) про те, що миротворці можуть вважатися комбатантами, що дозволяє, на думку деяких експертів, здійснювати напади на них. На думку Секретаріату ООН, інкорпорація низки положень Додаткового протоколу I, незважаючи на їх відмінну від звичайно-правової природу, була виправдана їх надзвичайним значенням для виживання цивільного населення. Зауваження стосувалося п. п. 6.3, 6.7 та 6.8 Бюлетеня «Дотримання силами ООН норм міжнародного гуманітарного права», які включають, відповідно, заборону на використання методів війни, спрямованих на заподіяння великої, довгострокової та серйозної шкоди навколишньому середовищу, приведення в непридатність об'єктів, необхідних для виживання цивільного населення, і звільняють небезпечні сили, що призводять до великих втрат серед цивільного населення.

Секретаріат ООН також вважав, що насправді участь миротворців у внутрішніх збройних конфліктах стирає відмінність між останніми та міжнародними зброй-

ними конфліктами, тобто «інтернаціоналізує» внутрішні конфлікти. Нарешті, на думку Секретаріату ООН, участь миротворців як комбатантів – це питання фактичного, а не юридичного порядку. І хоча на практиці питання застосовності МГП до миротворчих операцій так і не було апробовано, проте воно викликало певні дискусії в трьох різних варіантах: взаємодія норм МГП та охоронного (захисного) режиму за Конвенцією про безпеку персоналу ООН 1994 р. та пов'язаного з нею персоналу; відповідальність миротворців за серйозні порушення МГП за національним і міжнародним судочинством; застосовність норм окупації до тимчасових адміністрацій ООН.

Незважаючи на критику Бюлетеня «Дотримання силами ООН норм міжнародного гуманітарного права», уся світова спільнота визнала, що він став найважливішим нормативно-правовим актом ООН із питань дотримання силами ООН норм міжнародного гуманітарного права.

Як зазначає Генеральний секретар ООН, саме необхідність визначення обсягу, змісту й умов застосування МГП силами ООН стала підставою для його промульгації. Так, як вбачається з преамбули Бюлетеня «Дотримання силами ООН норм міжнародного гуманітарного права», його видано з метою «викладення основоположних принципів і норм міжнародного гуманітарного права, застосовуваних до сил Організації Об'єднаних Націй, що провадять операції під керівництвом та контролем Організації Об'єднаних Націй» [2].

У першому розділі «Сфера застосування» Бюлетеня «Дотримання силами ООН норм міжнародного гуманітарного права» Генеральний секретар ООН окреслює умови застосування МГП миротворцями ООН. Пунктом 1.1 Бюлетеня «Дотримання силами ООН норм міжнародного гуманітарного права» визначено: «Основоположні принципи й норми міжнародного гуманітарного права, викладені в цьому Бюлетені, застосовні до сил Організації Об'єднаних Націй, коли, перебуваючи в ситуаціях збройного конфлікту, вони активно беруть участь у них як комбатанти, у міру й на весь час їх участі. Відповідно, вони застосовні до заходів примусу або до операцій із підтримки миру, коли застосування сили дозволено в порядку самооборони» [2].

Водночас п. 1.2 Бюлетеня «Дотримання силами ООН норм міжнародного гуманітарного права» визначено, що його промульгація не зачіпає статус співробітників ООН, які користуються захистом відповідно до норм Конвенції ООН про безпеку персоналу ООН 1994 р. та пов'язаного з нею персоналу, та їхній статус не-комбатантів, доки вони мають право на захист, яким користуються цивільні особи відповідно до міжнародного права збройних конфліктів.

Залежно від конкретних умов можуть використовуватися такі способи застосування миротворчих сил:

- 1) завчасне попереджувальне розгортання військових контингентів у районі конфлікту з метою запобігання його ескалації. Його визначають такі дії: демонстрація сили на підтримання політичних попереджень ворогуючим сторонам; розподіл позицій, із яких ворогуючі сторони можуть розпочати збройні акції; проведення часткової евакуації населення з району конфлікту; надання за потреби гуманітарної (медичної, продовольчої тощо) допомоги населенню;

2) створення в районі конфлікту демілітаризованих зон, у яких передбачаються певні види контролю: контроль за дотриманням режиму припинення вогню; контроль за комунікаціями, що використовуються ворогуючими сторонами в оперативних цілях; здійснення в районі конфлікту режиму заборони польотів; забезпечення коридорів для постачання гуманітарних вантажів та інші запобіжні й забезпечувальні дії;

3) виконання основних заходів операції з підтримання миру (примушення до миру) та постконфліктних дій щодо відновлення мирної інфраструктури.

Спектр завдань миротворчих сил є дуже широким та може передбачати таке: роззброєння й ліквідацію незаконних збройних формувань у районі конфлікту; поетапне розведення ворогуючих сторін, недопущення їх пересувань і зіткнень, створення демілітаризованих зон і гуманітарних кордонів; нагляд за виконанням умов перемир'я та домовленостей про припинення вогню; охорона, контроль перевезень, недопущення незаконного (несанкціонованого) ввезення й вивезення озброєння, техніки й матеріально-технічних засобів; розмінування місцевості, забезпечення безпечного функціонування всіх видів транспорту та комунікацій; захист від захоплення незаконними формуваннями, руйнування або пошкодження життєво важливих об'єктів і комунікацій у районі конфлікту; захист органів законної цивільної влади в районі конфлікту; відновлення порушеного режиму державних чи адміністративних кордонів; захист біженців і вимушених переселенців, організація та забезпечення охорони їх таборів, надання медичної допомоги; охорона етнічних меншин, що зазнають утиску й провокацій із боку свого етнічного оточення; забезпечення умов для проведення вільних виборів цивільної влади після припинення конфлікту; надання гуманітарної допомоги цивільному населенню; контроль за обліком військовополонених і незаконно затриманих цивільних осіб; супроводження конвоїв із гуманітарною допомогою; контроль місцевості й дій населення в зонах відповідальності, протидія масовим безпорядкам; забезпечення захисту основних прав людини в районі конфлікту; захист посередницьких, дипломатичних, переговорних місій міжнародних і неурядових організацій, які діють в інтересах врегулювання конфлікту.

Бюлетень Генерального секретаря ООН «Дотримання силами ООН норм міжнародного гуманітарного права» 1999 р. став безпрецедентним за своїм змістом документом, що поклав край сумнівам щодо застосовності міжнародного гуманітарного права до операцій, які проводяться під командуванням і контролем ООН. Водночас документ є лише адміністративним документом ООН, положення якого носять рекомендаційний характер, та містить перелік мінімуму основоположних норм і принципів міжнародного гуманітарного права, що застосовуються до сил ООН. На його основі є можливою розробка юридично обов'язкового документа, який заповнить очевидні правові прогалини в застосуванні МГП до операцій ООН [1, с. 6].

Висновки. Таким чином, під час вивчення досвіду миротворчих операцій ООН, ініціатив Міжнародного комітету Червоного Хреста та документів ООН можна стверджувати про застосовність міжнародного гуманітарного права в операціях із підтримання миру та безпеки. Якщо визначати межі застосування МГП

в цьому випадку, то можна зробити висновок про необхідність дотримання норм і принципів міжнародного гуманітарного права з моменту фактичного використання збройної сили персоналом ООН. У таких ситуаціях сили ООН повинні не лише дотримуватися норм і принципів МГП, а й забезпечувати за можливості їх дотримання всіма учасниками збройних конфліктів.

Прийняттям Генеральною Асамблеєю ООН у 1994 р. Конвенції про безпеку персоналу ООН та пов'язаного з нею персоналу було завершено один з етапів процесу кодифікації та прогресивного розвитку міжнародного права, спрямованого на поліпшення міжнародно-правового захисту сил ООН, що виконують усе небезпечніші й складніші завдання. Статус персоналу ООН із позиції міжнародного гуманітарного права залежить від характеру проведених ООН операцій, у яких він бере безпосередню участь. Істотне значення поряд із категорією персоналу ООН (військовий, цивільний, поліцейський) для визначення статусу співробітників ООН мають також масштабність і тривалість застосування сили в період проведення операцій ООН.

Враховуючи те, що статус контингенту ООН нормативно не закріплено в певному документі, вважаємо за доцільне включити положення щодо статусу персоналу ООН до зводу правил права збройних конфліктів, який донині жодним чином не регулював ситуацію участі сил ООН у збройних конфліктах. Перспективами подальших досліджень, на нашу думку, є адміністративно-правове регулювання застосування сили в операціях із підтримки миру та безпеки.

Література

1. Бухмин С. Применение норм международного гуманитарного права в вооруженных конфликтах с участием сил ООН : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 1200.10 «Международное право; европейское право» / С. Бухмин ; Казанский гос. ун-т им. В.И. Ульянова-Ленина. – Казань, 2005. – 20 с.
2. Bulletin on the Observance by United Nations Forces of International Humanitarian Law : UN Doc. ST/SGB/1999/13(1999) // International Legal Materials. – 1999. – Vol. 38. – P. 1656.
3. Устав Организации Объединенных Наций и Устав Международного Суда : редакция от 16 сентября 2005 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_010.
4. Зверев П. Применимость международного гуманитарного права к миротворческим операциям ООН: от отрицания до признания / П. Зверев // Молодой ученый. – 2013. – № 12. – С. 638–641.
5. Конвенция о безопасности персонала ООН и связанного с ней персонала № A/RES/49/59 от 9 декабря 1994 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/un_personnel_safety.shtml.
6. Report of the Secretary-General pursuant to par. 2 of Security Council Res. 808(1993) : UN Doc. S/25704 // International Legal Materials. – 1993. – Vol. 32. – P. 348.
7. Zwanenburg M. The Secretary-General's Bulletin on Observance by United Nations Forces of International Humanitarian Law: Some Preliminary Observations / M. Zwanenburg // International Peacekeeping. – 1999. – № 5. – P. 1159.
8. Стаття 7 Угоди між ООН та Урядом Республіки Руанда про статус Місії ООН з надання допомоги в Руанді, підписаної 5 листопада 1993 р. // UNTS. – Vol. 1748. – P. 17–18.
9. Коропатнік І. Організаційно-правові аспекти застосування підрозділів Збройних Сил України в миротворчих операціях : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / І. Коропатнік ; Нац. академія ДПС України. – Ірпінь, 2006. – 203 с.

Анотація

Гушин О. О. Особливості застосування норм міжнародного гуманітарного права в операціях із підтримання миру та безпеки. – Стаття.

Статтю присвячено проблемам дотримання норм міжнародного гуманітарного права під час проведення гібридних миротворчих операцій, що включають елементи підтримки миру та примусу до миру.

Ключові слова: ООН, Міжнародний комітет Червоного Хреста, операції з підтримки миру, операції з примусу до миру, міжнародне гуманітарне право.

Аннотация

Гушин О. А. Особенности применения норм международного гуманитарного права в операциях по поддержанию мира и безопасности. – Статья.

Статья посвящена проблемам соблюдения норм международного гуманитарного права при проведении гибридных миротворческих операций, включающих элементы поддержания мира и принуждения к миру.

Ключевые слова: ООН, Международный комитет Красного Креста, операции по поддержанию мира, операции по принуждению к миру, международное гуманитарное право.

Summary

Gushyn O. A. Features of the application of international humanitarian law in peacekeeping and security operations. – Article.

The article investigates the implementation of international humanitarian law in the conduct of hybrid peacekeeping operations, including elements of peace-keeping and peace enforcement.

Key words: United Nations, International Committee of the Red Cross, peacekeeping operations, peace-enforcement, international humanitarian law.

УДК [336.563:330.322.3](477+4+73)

J. V. Khort

REGULATORY OBSTACLES TO VENTURE CAPITAL FUNDRAISING: A COMPARATIVE STUDY OF UKRAINE, THE EU AND THE USA

Introduction. At present Ukrainian venture market is underdeveloped, especially in a high-tech sector. Ukrainian venture capital (*further – VC*) market is assessed at UAH 129 498,4 mln [1]. In comparison, in 2012 the EU total venture capital financings were assessed at €4,4 billion, American – at \$29,7 billion respectively [2]. Access to finance is essential for the growth of venture funds (*further – VFs*). The problem of VC fundraising became even more acute after the financial crisis of 2008 and the ongoing political crisis when a significant reduction of investment allocations to VFs was noticed. A sound legal framework is an important prerequisite for VC fundraising. The availability of debt financing Ukrainian VFs remains limited as its cost is too high. At the same time, Ukrainian legislation contains a range of regulatory obstacles for equity financing, namely, institutional investor allocations to VFs and thereby makes inflow of capital even more challenging.

Relevance to the previous research. The impetuous growth of VC industry and uneven distribution of VC flows in different countries caused scholars' interest in the determinants of VC fundraising. A landmark study of Gompers & Lerner (1998) [3] showed regulatory changes which affect venture capital fundraising (pension funds,